

TEKSTER

1. Giovanni Pico della Mirandola: Om menneskets værdighed

Pico della Mirandola blev født i 1463 i Mirandola, som var et lille hertugdømme i Norditalien. I 1479 kom han til Ferrara for at studere filosofi. I perioder opholdt han sig i Firenze, hvor han mødte en række af samtidens førende tænkere. Det foreliggende uddrag er en del af en tale som Pico della Mirandola skulle have holdt, da han i 1486 i Rom offentliggjorde sine berømte 900 filosofiske teser: „Om menneskets værdighed“. Samtidig med offentliggørelsen af tesoerne, erklærede han, at ville betale rejseudgifterne hvis nogen filosof ville komme til Rom for at diskutere med ham. En række af Mirandolas teser udfordrede pavemagten, som ønskede ham stillet for en inkvisitionsdomstol. Han flygtede til Frankrig, hvor han blev fanget og indespærret i et borgtårn. Firenzes leder Lorenzo de' Medici fik via sine forbindelser til paven udvirket en frigivelse i 1493. Året efter døde Pico della Mirandola i Firenze.

Højtærede fædre (: lærde)! Jeg har læst i arabiske skrifter at saraceneren (: araberen) Abdala på et spørgsmål om hvad han anså for beundringsværdigt på denne verdens scene, skal have svaret at der ikke forekom ham noget mere beundringsværdigt end mennesket. I overensstemmelse med denne opfattelse er det kendte diktum af Hermes Trismegistos (: antik lærd): „Et stort under, Asklepios, er mennesket“.

Efter at have tænkt nøjere over meningen med disse udtalelser kunne jeg ikke ganske tilfredsstilles af de mange

argumenter som fremføres fra forskellig side vedrørende den menneskelige naturs fortrin: at mennesket er en formidler mellem de skabte væsener, en fortrolig ven med de højere, en hersker over de lavere væsener, en naturens fortolker i kraft af sine sansers skarphed, sin fornufts udforskning og sin indsigts lys, et interval mellem den ubevægelige evighed og den flygtige tid og (som perserne siger) verdens bånd, ja dens bryllups-sang, kun lidet ringere end englene, ifølge Davids vidnesbyrd. Det er rigtignok væsentlige grunde, men berører ikke det afgørende spørgsmål, nemlig hvorfor mennesket med rette kan gøre krav på vor højeste beundring. Hvorfor beundrer vi da ikke i endnu højere grad englene selv og himlens salige kor? (...)

Hør nu, kære fædre, hvorledes det forholder sig. Gør mig den tjeneste at lytte med velvillige øren og med den elskværdighed I plejer at vise.

Gud Fader, den højeste bygmester, havde allerede efter sin skjulte visdoms love opført dette verdens hus som vi nu ser, guddommens allerhelligste tempel. Regionen over himlen havde han smykket med intelligensvæsener, de æteriske sfærer (: overjordiske) havde han oplevet med evige sjæle, de materielle og urene dele af den lavere verden havde han fyldt med en vrimmel af alle slags levende væsener. Men da han havde fuldført sit værk, ønskede skaberens at der måtte være nogen til at gennemtænke et så stort værks fornuft, elske dets skønhed og beundre dets storhed. Derfor besluttede han til sidst, skønt alt allerede var fuldendt, sådan som Moses og Timaios (: græsk historiker ca. -356-260) bevidner, at skabe mennesket. Men nu var der mellem hans arketyper (: urformer/ori-

Pico della Mirandola. Medalje fra o. 1495

ginaler) ingen til at danne det nye afkom efter, ej heller i hans skatkamre noget han kunne give sin nye søn i arv, ej heller i verden nogen tilskuerplads hvor denne betragter af verden kunne sidde. Alt var allerede fyldt, alt var fordelt på de højeste, de mellemste og de laveste trin.

Men det ville ikke have sømmet sig for den faderlige almagt at svigte ved denne sidste skabning, som havde han allerede opbrugt sin kraft; for hans visdom at være vægelsindet af rådvildhed i en så nødvendig sag; for hans milde kærlighed at den som skulle lovprise den guddommelige gavmildhed hos andre skabninger skulle se sig nødsaget til at dadle den hos sig selv. Derfor bestemmer den bedste af alle kunstnere til sidst at det væsen som han ikke kunne give noget specielt, skulle have del i alt hvad han havde tildelt hver enkelt af de øvrige skabninger. Derfor godtog han mennesket som

et værk af ubestemt natur, satte det midt i verden og talte således: „Vi har hverken givet dig en bestemt plads, en speciel skikkelse eller en særlig funktion, Adam, for at du efter dit eget ønske og din egen beslutning kan opnå og besidde den plads, den skikkelse og den funktion du selv måtte ønske. De øvrige skabningers natur begrænses og defineres af love der er foreskrevet af os. Du holdes ikke tilbage af nogen uovervindelige skranke, men skal selv bestemme din natur i overensstemmelse med din egen frie vilje i hvis varetægt jeg har overgivet dig. Jeg har sat dig midt i verden for at du derfra lettere kan se hvad der findes i verden omkring dig. Vi har hverken skabt dig som et himmelsk eller et jordisk, hverken som et dødeligt eller et udødeligt væsen for at du som din egen skulptør og kunstner med frihed og ære kan skabe dig den form du sætter højest. Det skal stå i din magt at udarte til lavere former der er dyriske; det skal stå i din magt efter din egen viljes beslutning at hæve dig til højere former som er guddommelige.